

DOI <https://doi.org/10.32405/2308-3778-2023-27-1-222-232>

УДК: 378:355(477):37.017:172.13:172.15

ORCID ID <https://orcid.org/0009-0008-3360-136X>

Ігор Зіняк,
Військовий інститут
Київського Національного університету
імені Тараса Шевченка,
м. Київ

ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ ВИХОВАННЯ В КУРСАНТІВ МОРАЛЬНОЇ СТІЙКОСТІ ДО МАНІПУЛЯТИВНОГО ВПЛИВУ ВОРОЖОЇ ПРОПАГАНДИ

Анотація. У статті розглянуто теоретичні засади виховання в курсантів моральної стійкості до маніпулятивного впливу ворожої пропаганди як актуальну наукову і педагогічну проблему.

З метою розв'язання дослідницьких завдань використовувалися методи аналізу наукових джерел, порівняння, узагальнення та систематизації з проблеми дослідження, вивчення педагогічного досвіду, виявлення структури моральної стійкості майбутнього офіцера.

На основі аналізу філософської, психологічної та педагогічної літератури, узагальнення емпіричних даних з теми дослідження, передового педагогічного досвіду було визначено поняття «виховання в курсантів моральної стійкості до маніпулятивного впливу ворожої пропаганди» як інтегровану якість особистості, що полягає в збереженні та дотриманні моральних цінностей в умовах агресивного середовища, дезінформації, маніпуляції ворожої пропаганди, впливу на психіку та визначає здатність особистості активно протидіяти й захищати свободу, демократію і суверенітет України від зовнішніх і внутрішніх загроз.

Установлено, що ворожа пропаганда – це цілеспрямований вплив на думки, почуття, свідомість і поведінку громадян іншої країни з метою підризу їхнього морального духу, солідарності, патріотизму, довіри до державних інституцій, нав'язування меншовартісності та слабкості порівняно з іншими націями й державами.

Ворожу пропаганду типізовано за цілями (агресивна, оборонна, переговорна), спрямованістю (внутрішня, зовнішня), методами впливу (раціональна, емоційна, маніпулятивна) і механізмами (дегуманізація, десуб'єктивізація, створення образу ворога, мілітаризація), способами поширення (офіційна, неофіційна).

Розроблено змістову структуру вихованості моральної стійкості, що включає когнітивний, емоційно-ціннісний, вольовий і діяльнісний компоненти.

Практичне значення статті полягає в тому, що її матеріали можуть використовуватися в організації виховної роботи військових закладів вищої освіти, підготовки офіцерсько-викладацького складу й курсантів.

Ключові слова: курсанти, моральна стійкість, ворожа пропаганда, маніпулятивний вплив, змістова структура, структурні компоненти.

© Ігор Зіняк, 2023

Вступ. В умовах агресії Росії проти України значна роль відводиться підготовці курсантів до ефективної протидії противнику як в умовах ідеологічного впливу, тривалої гібридної війни, так і в бойових зіткненнях. Важливою умовою перемоги ЗСУ є виховання в курсантів моральної стійкості до маніпулятивного впливу ворожої пропаганди та здатності протидіяти їй.

«Об'єктивна дійсність вказує на невтішний висновок – ця війна для України та українського народу є не лише світоглядним протистоянням чи цивілізованим зіткненням, а також і війною за право бути, боротьбою за існування у повному і вражаючому розумінні цих понять» [3, с.7].

Боротьба за контроль України змушує ворога використовувати всі важелі впливу, зокрема й потужну пропаганду в боротьбі за українські території, ресурси з максимальним використанням у цьому герці української молоді, зокрема курсантів, які в майбутньому будуть боронити свою Батьківщину від загарбників. Від моральної стійкості майбутніх офіцерів залежить майбутнє та безпека Української держави й українських громадян.

Аналіз наукових джерел засвідчує інтерес до проблеми формування моральної стійкості особистості з боку філософів, психологів і педагогів.

У філософії моральна стійкість є осердям у людині, проявом її впевненості, оптимізму, нездоланності.

Моральна стійкість воїна – це його здатність зберігати честь і гідність, свої моральні принципи навіть в умовах війни, страждання, постійної небезпеки, ризику та смерті. Моральна стійкість воїна значною мірою залежить від його світогляду, моральних цінностей, характеру й волі.

Філософське обґрунтування справедливої і несправедливої війни, правила застосування воєнної сили викладено в працях М. Аврелія, Епіктета, Сенеки та інших [6].

У психології моральна стійкість розглядається в контексті загрози життю й діяльності в надзвичайних ситуаціях. У таких обставинах психологічного й морального навантаження на перший план виходять індивідуальні якості особистості, що проявляються у вчинках мужності, героїзму, самопожертви.

У дослідженнях таких психологів, як М. Боровик, І. Ковальов, В. Колесніков, Р. Кушніренко [5] доводиться інтегральний характер досліджуваного феномену та наголошується на необхідності формування в майбутніх офіцерів стійкості до таких негативних чинників службової діяльності, як напруженість, відповідальність, ситуації ризику й невизначеності, можлива небезпека, а також до чинників, які мають вплив на психіку. Такими є страждання інших людей, вигляд крові або трупа, тілесних ушкоджень та ін. Ситуації протистояння передбачають здатність протистояти психологічному тискові, різного роду маніпулюванням, уміння не піддаватися на провокації. Конфліктні ситуації в

професійній діяльності та вміння їх вирішувати, образи, вербальна і фізична агресія, уміння володіти собою в таких ситуаціях тощо [1, с.132-133].

У педагогічних дослідженнях В. Глушука, С. Мотики, В. Серебряка, А. Токмана, Г. Штефанича основна увага приділяється морально-психологічному забезпеченню майбутніх офіцерів у військових закладах вищої освіти, розробленню відповідного змістово-методичного підґрунтя для виховної діяльності.

Важлива роль у підготовці курсантів до майбутньої професійної діяльності має відводитися вихованню моральної стійкості до маніпулятивних впливів ворожої пропаганди. Це обумовлено тим, що ведення війни в сучасних умовах передбачає захоплення інформаційного простору країни й широке застосування в пропагандистських цілях інформаційних технологій, підкуп політиків, розгортання ідеологічно ворожих політичних сил, які розповсюджують ворожі наративи, дискредитацію політиків, які відстоюють національні інтереси, поширення неправдивої інформації, що може підірвати бойовий дух військовослужбовців. Виходячи із цього, перед офіцерсько-педагогічним складом військових закладів вищої освіти стоїть задача виховання моральної стійкості курсантів до маніпулятивних впливів ворожої пропаганди як важливої умови перемоги ворога.

Мета і завдання. Метою нашого дослідження є висвітлення теоретичних засад виховання в курсантів моральної стійкості до маніпулятивного впливу ворожої пропаганди.

Відповідно до мети вирішувалися завдання: визначення моральної стійкості курсанта до маніпулятивних впливів ворожої пропаганди, характеристики й типізації ворожої пропаганди; розкриття змістової структури вихованості в курсантів моральної стійкості до маніпулятивного впливу ворожої пропаганди.

Методи дослідження. З метою розв'язання дослідницьких завдань використовувалися методи аналізу наукових джерел, порівняння, узагальнення та систематизації з проблеми дослідження, вивчення педагогічного досвіду, виявлення структури моральної стійкості майбутнього офіцера.

Результати дослідження. Моральна стійкість курсантів до маніпулятивного впливу ворожої пропаганди є інтегрованою якістю особистості, що полягає в збереженні та дотриманні моральних цінностей в умовах агресивного середовища, дезінформації, маніпуляції ворожої пропаганди, впливу на психіку та визначає здатність особистості активно протидіяти й захищати свободу, демократію та суверенітет України від зовнішніх і

внутрішніх загроз.

Ворожа пропаганда – це цілеспрямований вплив на думки, почуття, свідомість і поведінку громадян іншої країни з метою підриву їхнього морального духу, солідарності, патріотизму, довіри до державних інституцій, нав'язування меншовартісності та слабкості порівняно з іншими націями й державами. Ворожа пропаганда оперує різними формами, методами й засобами, залежно від її цілей і групи впливу.

За своїми цілями ворожа пропаганда може бути:

- агресивною, спрямованою на підготовку до війни, залякування супротивника, мобілізацію своїх сил і ресурсів;
- оборонною, спрямованою на запобігання війні, збереження миру, нейтралізацію агресивної пропаганди супротивника;
- переговорною, спрямованою на досягнення домовленостей, компромісу, урегулювання конфлікту, покращення взаємовідносин.

За спрямованістю ворожа пропаганда може бути:

- внутрішньою, адресованою своїм громадянам або союзникам з метою створення суспільної думки, підтримки агресивної політики своєї країни або коаліції чи її виправдання, а також формування негативного образу супротивника, формування готовності до активних дій проти ворога;
- зовнішньою, адресованою громадянам інших країн (супротивникам, нейтральним, діаспорі) з метою розколу їхнього суспільства, розчарування у своїх лідерах, державі, демонстрації власних переваг, залякуванні.

Механізмами ворожої пропаганди є:

- дегуманізація та десуб'єктивізація нації, народу, етносу;
- створення образу ворога;
- мілітаризація.

За способами поширення ворожа пропаганда може бути:

- офіційною, тобто поширеною через офіційні канали комунікації, такі як державні ЗМІ, політичні заяви, дипломатичну діяльність тощо;
- неофіційною, поширеною через неформальні канали комунікації, такі як соціальні мережі, блоги, форуми, листівки, плакати тощо.

За своїми методами впливу ворожа пропаганда може бути:

- раціональною (ґрунтуватися на фактах, аргументах, логіці, статистиці, аналізі, критиці тощо);
- емоційною (викликати певні почуття, емоції, настрої, ностальґію, стереотипи, упередження);
- маніпулятивною (використовувати міфотворчість, фейки, дезінформацію, розмитість істини або множинну правду, паралельну реальність тощо).

Науковець Л. Вежбовська стверджує: «Деконструкція текстів пропаганди дозволила виявити ряд результатів, які зазвичай не фіксуються на поверхні. Серед них – систематичне повторення одних і тих же образних меседжів у різних поєднаннях і контекстах, що дозволяє скріпити між собою ідеологічно розрізнені теми, починаючи від політичних і геополітичних до питань елементарного побутового рівня (вітрини магазинів, американські джинси, американські долари тощо). Також серед «прихованих» механізмів функціонування візуального повідомлення виявлено приховування деталі або її маскуванню; маніпуляцію образами мотивами тощо. Одним із неочевидних прийомів стало виявлення такого виду візуальних конструктів, які проникають у поле зору глядача непоміченими і, маскуючись під структури аксіоматичних знань, діють автоматично як готові структури. У такий спосіб відбувається створення симулякру, що прагне уподібнитись до походження й функціонування архетипу» [2, с. 9].

Вихованість у курсантів моральної стійкості до маніпулятивного впливу ворожої пропаганди потребує розгляду структурної моделі. Аналіз наукових джерел дає можливість простежити зв'язки між різними структурними компонентами та показати специфіку досліджуваного феномену. Однак попри певний досвід у дослідженні моральних явищ нині відсутній єдиний підхід до розуміння структури вихованості в курсантів моральної стійкості до маніпулятивного впливу ворожої пропаганди.

Так, досліджуючи професійно-моральну стійкість, Г. Штефаніч виділяє такі структурні компоненти, як-от: загальносвітоглядний, мотиваційно-смісловий, когнітивно-пізнавальний, операційно-змістовий, емоційно-оцінний, регулятивно-вольовий [11, с.8].

У представленому І. Моїсеєвою узагальненому дослідженні найбільш поширеними в психолого-педагогічних працях є такі структурні компоненти моральної стійкості особистості:

- інтелектуальний (когнітивний) компонент характеризує знання моральних норм і

правил та вміння висловлювати моральні судження, а також розуміння сутності моральних понять, інтроспекція;

- емоційно-ціннісний компонент включає, альтруїзм, емпатію, ціннісні орієнтації переживання почуття провини в разі порушення правил;

- поведінковий компонент як здатність протистояти спокусі порушити ці правила, самоконтроль, моральний вибір, моральна поведінка [7, с.73].

Отже, виділені дослідниками структурні компоненти відображають специфіку й основні підходи до розв'язання дослідницьких завдань.

Розроблена нами структура виховання моральної стійкості курсантів до маніпулятивних впливів ворожої пропаганди містить такі компоненти, як-от: когнітивний, емоційно-ціннісний, вольовий і діяльнісний.

Когнітивний компонент визначають моральні уявлення, судження, знання курсантів про моральну стійкість, такі базові моральні цінності, як гідність, патріотизм, відповідальність, оптимізм, сміливість, а також моральна рефлексія, критичне мислення та адекватна оцінка ситуації, що проявляється в здатності осмислювати наслідки впливу ворожої пропаганди для себе, суспільства, країни. Моральна стійкість курсантів дозволяє ефективно протистояти маніпулятивним впливам ворожої пропаганди та зберегти людський капітал.

Емоційно-ціннісний компонент передбачає поєднання у вихованні емоційної й ціннісної складової, що дозволяє добитися стійкого результату. Сучасне виховання здійснюється через інтеріоризацію вихованцями цінностей та їхнє емоційне переживання. Інтерес до проблеми моральної стійкості та її необхідності в майбутній професійній діяльності, здатність до моральної регуляції впливають на появу відповідних спонук і мотивів. Курсант у спілкуванні з офіцерсько-викладацьким складом, однолітками, ветеранами набуває відповідного морального досвіду та формує власні цінності.

Вольовий компонент забезпечує стійкість і баланс особистості та її здатність виконувати поставлені задачі. Моральна стійкість потребує певних зусиль, здатності до самоконтролю, самодисципліни, саморегуляції в умовах маніпулятивного впливу ворожої пропаганди. Вольовий компонент спонукає особистість до морального вибору за несприятливих умов.

Діяльнісний компонент включає стійкі вміння й навички прояву моральної стійкості,

спрямовані на протидію й нейтралізацію маніпулятивних впливів ворожої пропаганди. Поведінковий компонент також визначає здатність діяти відповідно до моральних цінностей, що знаходить відображення в моральних учинках і поведінці.

Обговорення. До різних аспектів проблеми виховання моральної стійкості курсантів до маніпулятивного впливу ворожої пропаганди звертаються науковці і практики.

У дослідженні В. Глушука «Допризовна підготовка юнаків до служби в Збройних Силах України в 1991-2001 рр.» (2011) на основі проведеного ґрунтовного дослідження робиться висновок про впровадження військово-патріотичних традицій у ЗСУ на тлі протиборства з відміненою радянською ідеологічною системою. Автор також звертає увагу і на невизначеність нової ідеологічної системи та застарілість матеріально-технічної бази ЗСУ як негативні чинники, які вкупі з різного роду упущеннями й недоліками позначилися на вихованні моральної стійкості майбутніх захисників України. «Внаслідок падіння престижу військової служби, відсутності навчальної матеріально-технічної бази, посилення пацифістських настроїв, відстрочок від служби в армії значно знизилася не тільки готовність випускників шкіл до армійської служби, а й інтелектуальний потенціал армії, її боєздатність до нових умов існування» [4, с. 16].

На думку В. Глушука, виховання допризовників на основі національних і патріотичних цінностей допоможе українізувати армію та забезпечить позитивні зміни в суспільстві в цілому. Успішність такої підготовки залежить від поєднання традиційних та інноваційних форм і методів виховання, спрямованих на формування почуття обов'язку захисту Батьківщини й готовності до його реалізації.

Низку дисертаційних досліджень В. Серебряка (2004), А. Токмана (2011), Г. Штефаніча (2003) присвячено особливостям морального й духовного виховання курсантів закладів вищої освіти МВС України, у яких висвітлюються окремі аспекти досліджуваної нами проблеми. Серед базових моральних цінностей А. Токман виділяє патріотичність, громадянськість, відданість професії, відповідальність, справедливість, почуття власної честі [10, с. 4], які за своїм змістом характеризують моральну стійкість майбутнього офіцера. Розвиток моральної і духовної сфери курсанта спонукає до суттєво-значущих учинків курсантів у службовій діяльності й житті. «Духовно-професійна компетентність» обґрунтована В. Серебряком «через єдність двох середовищ – «духовно-морального та екстремально-психофізичного. До її структури входять такі види компетентностей, як

духовно-моральна, екстремально-психофізична, спеціально-спортивна, гармонійна та нормативна» [9, с. 16].

Визначаючи професійно-моральну стійкість офіцера як єдність характеристик і станів, свідомості й діяльності особистості, що формують певний «імунітет» до негативних чи аморальних впливів, Г. Штефаніч виявляє низку факторів, що відображають різні рівні соціальної реальності, зокрема макрорівень (соціально-педагогічний – загальна ситуація в країні, офіційна державна політика й ідеологія, система освіти), мезорівень (соціально-психологічний – курсантський підрозділ, сім'я, однолітки) та мікрорівень (особистісний – інтереси, потреби, мотиви, соціальні установки, моральні норми, ціннісні орієнтації).

Зважаючи на це, педагогічними умовами, спрямованими на формування професійно-моральної стійкості у курсантів, було визначено:

- гуманізацію взаємин викладацько-офіцерського складу;
- посилення спрямованості освітньо-виховного процесу на розвиток моральної свідомості курсантів;
- створення в різних видах навчальної та професійної діяльності ситуацій, які вимагають від курсантів напруження морально-вольових зусиль;
- розвиток у курсантів потреби до практичної готовності до морально-вольового самовдосконалення [11, с. 8].

Дослідник обґрунтовує потребу в моральній освіті курсантів та підготовці викладацького складу до такої діяльності, що знайшло відображення в запропонованій авторській моделі формування професійно-моральної стійкості в майбутніх офіцерів МВС України.

У дисертаційному дослідженні С. Мотики «Виховання патріотизму учнівської молоді в умовах військового ліцею» шляхом формування моральної стійкості курсантів військових ліцеїв названо виховання патріотизму й розвиток патріотичної свідомості. На думку вченого, специфіка військово-службової діяльності зумовлює існування у свідомості курсантів моральних ідеалів і цінностей. «Вся система виховання патріотизму учнівської молоді в умовах військового ліцею має бути спрямована на формування в її свідомості патріотично забарвленого образу України та її війська, поважного ставлення до національної ідеї та цінностей нашого народу, його історії, культури, традицій і звичаїв та набуття нею позитивних оцінок цих цінностей. Шляхом включення в патріотичні дії відбувається

остаточне перетворення знань і оцінок в особисті переконання ліцеїста, формується його стійке прагнення до патріотичної поведінки, готовність сумлінно виконувати військовий обов'язок» [8, с. 76].

Таке виховання має здійснюватися в процесі освітньої і виховної діяльності закладу освіти, загальновійськової підготовки й самовиховання, що дозволяє формувати відповідні моральні, вольові якості та професійні компетенції.

Висновки. У статті розглянуто теоретичні засади виховання в курсантів моральної стійкості до маніпулятивного впливу ворожої пропаганди як актуальну наукову і педагогічну проблему.

Визначено моральну стійкість курсантів до маніпулятивного впливу ворожої пропаганди як інтегровану якість особистості, що полягає в збереженні й дотриманні моральних цінностей в умовах агресивного середовища, дезінформації, маніпуляції ворожої пропаганди, впливу на психіку та визначає здатність особистості активно протидіяти й захищати свободу, демократію та суверенітет України від зовнішніх і внутрішніх загроз.

Установлено, що ворожа пропаганда – це цілеспрямований вплив на думки, почуття, свідомість і поведінку громадян іншої країни з метою підриву їхнього морального духу, солідарності, патріотизму, довіри до державних інституцій, нав'язування меншовартісності та слабкості порівняно з іншими націями й державами.

Ворожу пропаганду типізовано за цілями, спрямованістю, засобами, методами впливу й механізмами, способами поширення..

Розроблено змістову структуру вихованості моральної стійкості, що включає когнітивний, емоційно-ціннісний, вольовий і діяльнісний компоненти.

Дослідження не вичерпало всіх можливостей, подальшого вивчення потребує проблема виховання моральної стійкості курсанта до маніпулятивного впливу ворожої пропаганди, а також створення діагностувальних і формувальних методик виховання моральної стійкості курсанта до маніпулятивного впливу ворожої пропаганди.

Список використаних джерел

1. Wilson-Smith K. M., Corr Ph. J. Military identity and the transition into civilian life. London : Palgrave Pivot. 2019
2. Вежбовська Л. Функціонування візуальних наративів російської пропаганди в умовах збройної війни проти України. *Деміург: ідеї, технології, перспективи дизайну*. 2023. Т. 6 . № 1. С. 8-23.
3. Гай-Нижник П. (Ред.), Залізняк Л., Краснодемська І., Фігурний Ю., Чирков О. Чупрій Л.

Агресія Росії проти України: історичні передумови та сучасні виклики. Київ: «МП Леся». 2016.

4. Глушук В. М. Допризовна підготовка юнаків до служби в Збройних Силах України : автореф. дис... канд.. істор. наук. Національний педагогічний університет імені М. П. Драгоманова. Київ, 2011. 20 с.

5. Ковальов І. М., Боровик М. О., Кушніренко Р. О., Колесніков В.В. До питань виховання психологічної стійкості майбутніх офіцерів поліції в умовах воєнного стану в процесі фахової підготовки. *Наука і техніка сьогодні*. 2022. № 12(12). С. 128-137. (Серії: право, економіка, педагогіка, техніка, фізико-математичні науки).

6. Матвієнко Ф. П. Антична філософія (від Мілетської школи до Арістотеля) : методичні вказівки. Київ : Товариство «Знання» України, 2000. 39 с.

7. Моїсєєва І. В. Компонентно-критеріальна структура моральної стійкості підлітків. *Міжнародний науковий форум: соціологія, психологія, педагогіка, менеджмент*. 2012. № 9. С. 71-78.

8. Мотика С. М. Виховання патріотизму учнівської молоді в умовах військового ліцею : дис. канд. пед. наук. Інститут проблем виховання НАПН України. Київ, 2019. 197 с.

9. Серебряк В. В. Духовно-моральне виховання курсантів вищих навчальних закладів системи МВС України : автореф. дис. канд. пед. наук. Східноукраїнський національний університет. Луганськ, 2004. 20 с.

10. Токман А. А. Педагогічні засади формування моральних якостей курсантів навчальних закладів МВС України : автореф. дис. канд. пед. наук). Інститут проблем виховання НАПН України. Київ, 2011. 20 с.

11. Штефаніч Г. Г. Формування професійно-моральної стійкості у майбутніх офіцерів МВС України : автореф. дис. канд. пед. наук. Національна академія Державної прикордонної служби України. Київ, 2003. 20 с.

References

1. Wilson-Smith, K. M., & Corr, Ph. J. (2019). *Military identity and the transition into civilian life*. London: Palgrave Pivot.

2. Vezhbovska, L. (2023). Funktsionuvannia vizualnykh naratyviv rosiiskoi propahandy v umovakh zbroinoi viiny proty Ukrainy [Functioning of visual narratives of Russian propaganda in the conditions of armed war against Ukraine]. *Demiurh: Idei, Tekhnologii, Perspektyvy Dyzainu*, 6(1), 8-23.

3. Hai-Nyzhnyk, P. (Ed.), Zalizniak, L., Krasnodemska, I., Fihurnyi, Yu., Chyrkov, O. & Chuprii, L. (2016). *Ahresiia Rosii proty Ukrainy: istorychni peredumovy ta suchasni vyklyky*. [Russia's aggression against Ukraine: Historical prerequisites and modern challenges]. Kyiv: «MP Lesia».

4. Hlushuk, V. M. (2011). *Dopryzovna pidhotovka yunakiv do sluzhby v Zbroinykh Sylakh Ukrainy* [Pre-conscription training of young men for service in the Armed Forces of Ukraine]. (Dissertation Abstract, Kyiv).

5 Kovalov, I. M., Borovyk, M. O., Kushnirenko, R. O., Koliesnikov, V. V. (2022). Do pytan vykhovannia psykholohichnoi stiiikosti maibutnykh ofitseriv politzii v umovakh voiennoho stanu v protsesi fakhovoi pidhotovky [To the issues of education of psychological stability of future police officers in the conditions of martial law in the process of professional training]. *Nauka i tekhnika sohodni*, 12(12), 128-137. (Serii: Pravo, ekonomika, pedahohika, tekhnika, fizyko-matematychni nauky).

6. Matviienko, F. P. (2000). *Antychna filozofiiia (vid Miletskoi shkoly do Aristotelia)* [Ancient philosophy (from the Miletus school to Aristotle)]. Kyiv: Tovarystvo «Znannia» Ukrainy.

7. Moiseieva, I. V. (2012). Komponentno-kryterialna struktura moralnoi stiiikosti pidlitkiv [Component-criterion structure of moral stability of teenagers]. *Mizhnarodnyi naukovyi forum: sotsiologiia, psykholohiia, pedahohika, menedzhment*, 9, 71-78.

8. Motyka, S. M. (2019). *Vykhovannia patriotyizmu uchnivskoi molodi v umovakh viiskovoho litseiu* [Education of patriotism of school youth in the conditions of a military lyceum]. (PhD dissertation, Kyiv).

9. Serebriak, V. V. (2004). *Dukhovno-moralne vykhovannia kursantiv vyshchyykh navchalnykh zakladiv systemy MVS Ukrainy* [Spiritual and moral education of cadets of higher educational institutions of the system of the Ministry of Internal Affairs of Ukraine]. (Dissertation Abstract, Luhansk).

10. Tokman, A. A. (2011). *Pedahohichni zasady formuvannia moralnykh yakosti kursantiv navchalnykh zakladiv MVS Ukrainy* [Pedagogical principles of formation of moral qualities of cadets of educational institutions of the Ministry of Internal Affairs of Ukraine] (Dissertation Abstract, Kyiv).

11. Shtefanych, H. H. (2003). *Formuvannia profesiino-moralnoi stiikosti u maibutnikh ofitseriv MVS Ukrainy* [Formation of professional and moral stability of future officers of the Ministry of Internal Affairs of Ukraine]. (Dissertation Abstract, Kyiv).

Ihor Zinyak,
Military Institute of Taras Shevchenko
National University of Kyiv,
Kyiv

THEORETICAL PRINCIPLES OF EDUCATION OF CADETS' MORAL RESISTANCE TOWARDS THE MANIPULATIVE INFLUENCE OF ENEMY PROPAGANDA

Abstract. *The article examines the theoretical principles of raising cadets' moral resistance towards the manipulative influence of enemy propaganda as an actual scientific and pedagogical problem. To solve the research tasks, the methods of analysis of scientific sources, comparison, generalization and systematization of the research problem, the study of pedagogical experience, and the identification of the structure of the moral stability of the future officer were used.*

Based on the analysis of philosophical, psychological and pedagogical literature, the generalization of empirical data on the research topic, advanced pedagogical experience, the concept of "education of cadets' moral resistance towards the manipulative influence of enemy propaganda" was defined as an integrated personal quality, which consists in preserving and observing moral values in the conditions of an aggressive environment, misinformation, manipulation of enemy propaganda, influence on the psyche, and determines the ability of the individual to resist actively and protect the freedom, democracy and sovereignty of Ukraine from external and internal threats.

It has been established that enemy propaganda is a purposeful influence on the thoughts, feelings, consciousness and behaviour of citizens of another country with the aim of undermining their morale, solidarity, patriotism, trust in state institutions, imposing inferiority and weakness compared to other nations and states.

Enemy propaganda is typified by goals (aggressive, defensive, negotiation), orientation (internal, external), methods of influence (rational, emotional, and manipulative) and mechanisms (dehumanization, desubjectivization, creating an image of the enemy, militarization), methods of dissemination (official, unofficial).

The content structure of the education of moral stability has been developed, which includes cognitive, emotional-value, volitional and active components.

The practical significance of the article is that its materials can be used in organizing educational work of military institutions of higher education, training of officer and teaching staff and cadets.

Key words: *cadets, moral stability, enemy propaganda, manipulative influence, content structure, structural components.*

Стаття надійшла до редакції 25.08.2023.
Стаття прийнята до публікації 11.09.2023.